

ISSN 1875-3990
376.36-053.4

КОНЦЕПЦІЇ СТАНДАРТУ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМ МОВИ

Ірина КИРДА

Львівський державний університет фізичної культури

Основна цільова установка перетворення системи спеціального навчання і виховання дітей з порушеннями мовлення полягає в тому, щоб створити оптимальні умови для розвитку й реалізації потреб дітей та їхньої соціальної інтеграції. Щоб досягти вказаної мети, модельований стандарт спеціального виховання і навчання дітей дошкільного віку з порушеннями мовлення має передбачити вирішення наступних завдань:

I. Створення необхідних умов для: збереження й зміцнення фізичного та психічного здоров'я дитини; розвиток її особистості з максимальним використанням її потенційних можливостей.

II. Розроблення різних варіантів навчання на різних ступенях розвитку з урахуванням: характеру, структури, глибини мовленнєвого дефекту і його негативного впливу на формування фізичних якостей.

III. Перегляд і визначення (з урахуванням вищесказаного) змісту загальноосвітнього і спеціального навчання дітей з порушеннями мовлення.

Постановка проблеми. У шестирічному віці відбувається інтенсивний розвиток дітей з вадами мови як цілісної особистості, її здібностей та обдарувань, збагачення інтелектуального потенціалу, духовності, культури, загальноосвітня, фізична і трудова підготовка, попередження або корекція відхилень у розвитку, підготовка до самостійного життя й інтеграція в суспільство. Відтак першорядним завданням соціальної політики держави є забезпечення нормальних умов життєдіяльності та повноцінної адаптації таких дітей у соціумі [2, С. 23].

Аналіз останніх досліджень, публікацій. Не має сумніву, що фізична культура є ефективним засобом всебічного розвитку особи, фізичної і соціальної реабілітації людини. На сьогодні зусилля вихователів, педагогів-реабілітологів, науковців, практикуючих психологів нашої країни спрямовані на реалізацію завдань, накреслених основними напрямками концепції розвитку науки в Україні (А.М. Богуш, М.Д. Ярмаченко, В.Г. Григоренко), зокрема наголошено на необхідності удосконалення корекційних занять фізичною культурою з метою забезпечення оптимального розвитку дошкільників з порушенням мови, збереження й зміцнення їхнього здоров'я, корекції і компенсації порушених функцій організму. Це передбачає використання найрізноманітніших форм і методів корекційного навчання, удосконалення його структури [4, С. 12].

У процесі навчання й виховання дітей з мовленнєвими розладами у спеціальних дитячих садках і логопедичних групах при масових дитячих садках вирішують ті самі завдання, що визначені програмами масових дитячих садків в галузі фізичного, розумового, естетичного і морального розвитку дітей [6, С. 15]

Основні завдання корекційного навчання передбачають корекцію провідного дефекту (ФФН, ЗНМ, заїкання), розвиток усіх сторін мовлення та підготовку дітей до навчання в школі. Цю роботу регламентують загальноосвітні програми виховання та навчання дітей дошкільного віку, а також спеціальні програми корекційного навчання для дітей з названими вище мовленнєвими дефектами (які було складено у 80-ті роки). Після закінчення старшої групи дитячого садка діти з мовленнєвими розладами продовжують навчатися або в масових, або у спеціальних школах для дітей з важкими розладами мовлення. Останні працюють за програмами масових шкіл з подовженням термінів навчання.

Проте, як відомо, діти навіть з не різко вираженими порушеннями мовлення, що вступають до масових шкіл, становлять основний контингент невстигаючих учнів.

Мовленнєві дефекти, спричинені локальними ураженнями головного мозку, значно впливають на формування у дитини різних форм діяльності (складної рухової діяльності, усіх видів образотворчої діяльності), спричиняють труднощі у засвоєнні матеріальних знань та мови як шкільного предмета. Разом з тим, як зазначалося вище, названі діти навчаються за програмами масових шкіл [5, С. 45]

Отже, актуальність дослідження зумовлена, з одного боку, потребою спрямувати організацію занять з фізичного виховання дошкільників на реалізацію оздоровчих та корекційних завдань, а з іншого – недосконалістю планування роботи з дітьми, що мають мовленнєві вади, що й обумовило вибір теми даного дослідження.

Мета дослідження – наукове обґрунтування Концепції спеціальної освіти дітей дошкільного віку з вадами мови.

Методи дослідження: аналіз літератури з проблеми дослідження, психологічні та педагогічні спостереження.

Результати дослідження. Система виховання й навчання дітей з мовленнєвими порушеннями, що склалася на сьогодні, не в усіх випадках відповідає можливостям дітей з вказаними відхиленнями у розвитку. Окрім того, зміни в системі загальної середньої освіти в Україні, пов'язані з розробкою та впровадженням державного освітнього стандарту, розвиток багатоваріантної освітньої системи призводять до необхідності визначення нового статусу спеціальної освіти (зокрема для дітей з порушеннями мовлення). Згідно з визначенням, що є в літературі (О. Савченко, В. Ледньов), під стандартами освіти розуміють систему основних параметрів, прийнятих як державні норми освіченості [2, С. 7]

В основу поданої концепції стандарту освіти для дітей дошкільного віку з порушеннями мовлення покладено такі принципи:

1. Гуманізація освіти, яка сприяє створенню таких умов, що допоможуть дітям отримати освіту відповідно до їхніх реальних можливостей. Цьому може посприяти наявність різних варіантів навчання та освітніх програм, а також різних організаційних форм навчання (навчання в спеціальних групах при масових дитячих садках, у спеціальних дитячих садках з вадами мовлення, індивідуальне навчання удома, інтегроване навчання).

2. Неперервність і наступність дошкільної та шкільної освіти, яку забезпечує єдність підходів до визначення варіативних освітніх програм навчання.

• Адаптація і соціальна інтеграція дітей з порушеннями мовлення до загальної освіти потребує розробки:

- нового механізму взаємодії структур загальної та спеціальної освіти;
- варіативних програм загальноосвітнього навчання;
- системи ранньої діагностики і корекції мовленнєвих порушень у дітей;
- включення у зміст корекційно-компенсаторної ланки навчання, спрямованої на попередження негативного впливу мовленнєвого дефекту на формування фізичної досконалості, інших психічних функцій та профілактику шкільної неуспішності.

Основна цільова установка перетворення системи спеціального навчання і виховання дітей з порушеннями мовлення полягає в тому, щоб створити оптимальні умови для розвитку й реалізації потреб дітей та їхньої соціальної інтеграції: сформулювати нові способи діяльності на основі обмежених сенсорної, моторної, інтелектуальної та мовленнєвої функцій і дисгармонійного розвитку шляхом максимального використання корекційно-компенсаторних можливостей дитини, і розробки стандарту спеціальної освіти.

Виховання, що відповідав би потенціалу дитини, забезпечував її подальший розвиток і можливість продовжити навчання. Щоб досягти вказаної мети, модельований стандарт спеціального виховання і навчання дітей дошкільного віку з порушеннями мовлення передбачає вирішення наступних завдань:

I. Створення необхідних умов для:

- 1) збереження й зміцнення фізичного та психічного здоров'я дитини;
- 2) розвитку особистості з максимальним використанням її потенційних можливостей.

II. Розробку різних варіантів навчання на різних ступенях розвитку з урахуванням:

- 1) характеру, структури, глибини мовленнєвого дефекту і його негативного впливу на формування фізичних якостей;
- 2) рівня психічного розвитку дитини у цілому й окремих психічних функцій;
- 3) можливості соціальної адаптації дитини, заснованої на реальних можливостях її особистості.

III. Перегляд і визначення (з урахуванням вищесказаного) змісту загальноосвітнього і спеціального навчання дітей з порушеннями мовлення.

Державний стандарт освіти і виховання дітей дошкільного віку з порушеннями мовлення у його загальноосвітній ланці повинен:

- дати дітям низку загальноосвітніх знань, умінь і навичок (культури поведінки, фізичних, інтелектуальних, мовленнєвих);
- сприяти розвиткові активної пізнавальної діяльності дитини;
- підготувати дитину до успішного шкільного навчання.

Загальноосвітній компонент водночас повинен відображати й специфіку навчання дітей з мовленнєвими дефектами, яку визначають особливості сенсо-моторного, інтелектуального і мовленнєвого розвитку дитини. У зв'язку з цим такі освітні галузі навчання, як фізичний, розумовий і мовленнєвий розвиток дитини мають бути провідними. Інші галузі навчання, зокрема "Ознайомлення з довкіллям", "Конструювання", "Образотворча діяльність", "Формування елементарних математичних уявлень" мають пропедевтичне значення для успішнішого оволодіння предметами освітньої галузі в школі і потребують використання спеціальних методик у зв'язку з особливостями процесу опанування дітьми знань, умінь і навичок у названих галузях.

У зв'язку з вищезазначеним доцільною є розробка варіативних програм навчання (особливо дітей з важкими порушеннями мовлення), побудованих з урахуванням індивідуальних особливостей фізичного розвитку та мовленнєвого розвитку дитини і реальних адапційних її можливостей

Зміст навчання, на наш погляд, повинен містити корекційно-розвивальний і комунікативно-адаптаційний компоненти, які реалізують на спеціальних заняттях з фізичного навчання та в повсякденному житті.

Принципи відбору змісту спеціального навчання (корекційно-розвивального і комунікативно-адаптаційного):

1. Мовленнєві дефекти у дітей дошкільного віку мають різну симптоматику, поширення та вимагають для свого усунення використовувати різні за змістом корекційні програми
2. Мовленнєва функція та її механізми мають складну багаторівневу структуру. Це аргументує необхідність розробки диференційованого змісту навчання дітей навіть з однорідним дефектом.
3. Відбір змісту спеціального навчання необхідно проводити з орієнтацією на усунення провідного дефекту і пов'язаних з ним системно зумовлених порушень фізичної та мовленнєвої функцій. Також враховувати необхідність їх негативного впливу на формування інших психічних та фізичних функцій і в подальшому на навчання дитини в школі.
4. Останнє передбачає розробку пропедевтичного компонента спеціального навчання, спрямованого на формування певного рівня фізичного і мовленнєвого розвитку дитини, необхідного для засвоєння шкільних знань і підвищення рівня фізичної підготовленості дітей, попередження шкільної неуспішності.
5. Корекційне навчання повинне також передбачати нормалізацію порушених контактів дитини з оточуючими та її соціальну інтеграцію.
6. Зміст корекційного навчання повинен будуватися з урахуванням рівнів сенсо-моторного, мовленнєвого і розумового розвитку дитини.
7. Під час відбору змісту навчання і визначення корекційних програм розвитку необхідно враховувати закономірності зворотного розвитку порушених функцій та його межі.

Висновки

Усе вищезазначене дає підстави виділити такі варіанти навчання дітей з вадами мовлення.

I варіант. Для дітей, які вступають до масових дитячих садків, навчання проводиться за загальноосвітніми програмами виховання і навчання дітей у дитячих садках з внесенням певних коректив у деякі розділи (фізичне виховання, загартування, ігрова діяльність). Компенсаторно-корекційне навчання і підготовка дітей до школи проводиться за спеціально розробленими програмами.

II і III варіанти навчання дітей, що вступають до спеціальних дитячих садків чи підготовчі групи при мовленнєвих школах (діти з важкими порушеннями мовлення).

Як зазначалося вище, до структури тяжких порушень мовленнєвого розвитку входить не лише мовленнєвий дефект, але й специфічні особливості формування фізичних якостей.

Компенсаторно-корекційна програма повинна передбачити поглиблену роботу з корекції фізичних якостей, рухової і сенсорної сфери, пізнавальної діяльності і розвитку мовлення. Принципи визначення мінімального обсягу знань, умінь і навичок встановлюються загальноосвітніми та корекційно-компенсаторними галузями навчання.

Список літератури

1. Берник Т. Перші спроби надання допомоги особам з мовленнєвими порушеннями // Дефектологія. – 2004. – № 3. – С. 48-52.
2. Винарская Е.Н. Раннее речевое развитие ребенка и проблемы дефектологии. Периодика раннего развития. – М.: Просвещение, 1987. – 158 с.
3. Карпова С.Н. Психология речевого развития ребёнка. Изд. Ростовского университета, 1987. – 34 с.
4. Миронова С.О. Развитие речи дошкольников на логопедических занятиях: кн. для логопеда. – М.: Просвіта, 1991. – 118 с.
5. Програма виховання і навчання дітей з фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення (в тому числі з не різко вираженим загальним недорозвитком мовлення). – К.: Міністерство освіти України, 1999. – 59 с.
6. Філіцьова Т.Б., Чіркiна Г.В. Вивчення дітей з загальним недорозвитком мови в спеціальному дитячому садку // Дефектологія. – 1985. – № 6. – С. 55-62.

КОНЦЕПЦИЯ СПЕЦИАЛИЗИРОВАННОГО ОБРАЗОВАНИЯ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА С НАРУШЕНИЕМ РЕЧИ

Ірина КИРДА

Львовский государственный университет физической культуры

Главная цель системы специализированного обучения и воспитания детей с нарушением речи состоит в том, чтоб создать условия для развития и реализации возможностей детей и их социальной интеграции. Для достижения цели необходимо, чтобы стандарт специализированного обучения и воспитания детей дошкольного возраста с нарушением речи мог предвидеть решение таких заданий:

1. Создание необходимых условий для сохранения физического и психического здоровья, развития потенциальных возможностей детей.

2. Разработка разных вариантов обучения с учетом характера, структуры, глубины речевого нарушения и его влияния на физические качества.

3. Определение смысла общеобразовательного и специализированного обучения детей с нарушением речи.

CONCEPTION OF STANDART OF SPECIAL EDUCATION OF PRESCHOOL CHILDREN AGE WITH DEFECTS OF LANGUAGE

Irene KYRDA

Lvov state university of physical culture

Abstract. The article is devoted to the transformation of the system of the special teaching and education of children with violations of broadcasting aimed to establish optimum conditions to development and realization of necessities of children and their social integration. To achieve an indicated objective, a standard of the special education and teaching children of preschool age is designed with violations of broadcasting is to foresee the decision of next tasks:

- Creation of necessary terms for saving and strengthening a physical and psychical health of child; development of its personality with the maximal using of its potential possibilities.
- Development of different variants of teaching on the different degrees of development with consideration: nature, structure, depth of speech defect and his negative influence on learning physical qualities;
- Revision and determination of maintenance of the general and special teaching of children with violations of broadcasting.

Key words: preschool age, defect of language, speech therapy, general and shallow, special development, violation of language.